

Záliba Jendy Příbyla

Jmenuji se Jan Příbyl a pocházím z malého města na Vysočině, které nese příznačný název Velké Meziříčí. A to hlavně proto, že leží mezi dvěma řekami.

K šermu a historii jsem se dostal již v útlém mládí, kdy mě moji rodiče (aktivně šermující již řadu let) brali sebou na různé šermířské akce. Na takových akcích se lidem ukazuje, jak to kdysi chodilo, co se týče oblečení, zbraní a života vůbec. Při různých příležitostech městských oslav a výročí se provádí ukázky, které mají lidem připomenout, že ne vždy ležel na stole počítač a plný talíř. Hlavní náplní těchto představení je šerm, divadlo a pak také ukázky mučení a mučicích nástrojů.

Šermířský spolek, který navštěvuji, se jmenuje Divadelní a šermířský spolek TAS z Velkého Meziříčí. Funguje již od roku 1994 a věnuje se právě historickému období zvanému gotika. Nicméně když už člověk k historii přičichne, nemůže se uzavřít v jednom období, ale musí „nakouknout“ i do období dalších. Z tohoto důvodu dělá TAS i vystoupení věnované renesanci a baroku. Protože všichni členové jsou „veselé kopy“ i jejich vystoupení mají většinou podobný nádech, takže se lidem líbí i forma, kterou se dozvídají různé zajímavosti a údaje právě z těchto starých časů. V jejich případě by si na své přišel klasik školní výchovy Jan Amos Komenský, protože škola hrou u něho platí nejméně trojnásob.

Já sám jezdím s rodiči už odmala a to do slova a do písmene, první akce, jak mi maminka řekla, byla, když mě bylo asi šest měsíců. No a potom už to bylo skoro pravidlo. Někdy mě použili do scénky, protože tam potřebovali dítě, někdy jsem jen překážel. To tedy většinou. Po čase, když už jsem uměl mluvit a stát na vlastních nohou, to bylo lepší a lepší a v dnešní době už sám šermuji a občas, dále pánbů a dovolí li to hejtman, si i divadlo zahraju. Šerm jako takový není složitá záležitost, je to jen soustava seků či úderů po sobě jdoucích, ale problém je, to všechno správně pochopit a ve správný okamžik udělat správnou věc. Což se mi vzhledem k mému mládí ještě nedaří.

Koncem roku 2018 jsem předvedl ve své škole malé vystoupení, jehož obsahem bylo především mučení a mučicích nástroje. Tyto nástroje a techniky se v historii opakují co je lidstvo lidstvem. Jakmile člověk dokázal uchopit nějaký šutr, vzápětí vymyslel, jak s ním toho druhého zabít anebo potrápiti. Mučilo se ve starém Římě a mučí se i dnes v jednadvacátém století. Jen nástroje se občas liší vzhledem ke kultuře toho, kdo je používá a k době ve které se užijí. Ale výsledek je stejný, na jedné straně stojí mučitel a na straně druhé ten, koho to bolí. Jak jsem ukazoval a vyprávěl, tak způsobů je spousta a jen některé se vejdou sem do tohoto článku. V zásadě nezáleží na tom, jak ten či onen nástroj vypadá, ale co dokáže udělat. Vzato od začátku mučení, postupovalo se od nejméně bolestivého až k tomu, při kterém člověk zpravidla omdlel anebo vypustil duši. Lidstvo si vymyslelo několik stupňů mučení, od prvního až po třetí, to bylo rozčlenění používané běžně v našich zemích. Jinde měli zvyklosti jiné, ale to sem nepatří. První stupeň měl vyslýchaného přesvědčit, že bude lepší se přiznat, druhý stupeň už hodně bolel a při třetím stupni si většina vyslýchaných raději něco vymyslela, než aby je napadlo mluvit čistou pravdu. Což je ovšem názor lehce ovlivněný literaturou a filmy. Ve středověku, alespoň v našich krajích, probíhalo mučení až jako ten opravdu poslední nástroj pro výslech. Nebývalo ani tak

rozšířené ani tak běžné, jak si lidé myslí. Ono většina zlodějů, lapků, vrahů a jiných provinilců, se přiznala i bez mučení, takže je potkal záhy trest, aniž by si mohli mučení vyzkoušet. Ovšem lidé proradní a lstiví to bylo jiné, ti se na mučidla dostali, a pokud měli dost fyzických sil, tak na nich mohli i umřít.

Z těch nejrozšířenějších nástrojů mistra kata je nutné zmínit pověstnou palečnici. Ta se jednoduše přikládala na prsty, ruce či nohy odsouzeného a pomocí šroubu svým tlakem vloženou část těla mačkala. Použití palečnice mělo tím lepší účinek, čím více se opakovalo, protože tím lepší účinek, čím více se opakovalo, protože jinak snáší bolest prst zdravý, jinak prst již rozmačkaný. Na principu tlaku fungovala i známá španělská bota, jen jak je patrné z názvu, se častěji přikládala na nohu. Tyto lisovací nástroje se ještě vylepšovali různými bodci a výstupky na vnitřní straně nástroje.

Další, mnou předváděná položka, byla takzvaná španělská vidlička (kdožvíproč se spousta věcí jmenovalo španělská/y), ta se přikládala na krk a to tak, že pomocí koženého pásku se připínala co nejbližší ke krku, vyslýchanému se zaklonila hlava do nepřírozené polohy, a jak se snažil hlavu narovnat, zabodávala se mu vidlička na jedné straně do hrudi a na druhé do krku.

Ještě se musím vrátit k méně bolestivému úkonu, který ale k mučení a výslechům také patřil a to bylo cejchování odsouzených. Pokud někdo byl lapen, souzen a odsouzen a jeho prohřešek snesl to, aby byl ještě propuštěn na svobodu, dostal na památku takzvaný cejch.

Bylo to značkování těla rozžhaveným železem. Tohle se nedělo jen tak ledabyle, ale byla daná jasná pravidla, jaký cejch či jaké písmeno dostal ten který provinilec. Různě se značili zloději, jinak zase cizoložnice a jinak třeba jiné prohřešky. Každopádně bylo to proto, aby když se takový člověk dostal před výkonnou moc v jiném městě, už věděli, s kým mají tu čest.

Nuže vraťme se ale k nástrojům mučícím jako takovým. Dalším příspěvkem v mé malé galerii je hák. Ten sloužil k rozpárání oblečení anebo těla vyslýchaného, případně již odsouzeného. Tady je nutné chápat mučicí nástroje nejen jako věc, která člověka přesvědčila mluvit pravdu, ale také jako věc, která jej poté potrestala. Přesná hranice mezi těmito dvěma různými účely se hledá jen složitě. Takže hák. Použití je jasně z vzhledu. Prostě se s ním rozpáralo břicho a většinou pak následovalo třeba vytahování střev. Jsou doložené obrazy, kdy střeva odsouzenecova natáčejí na dřevěný rumpál. To už byl samozřejmě trest a výkon spravedlnosti. Protože nikdo nepočítal s tím, že odsouzenec ještě někdy bude svoje vnitřnosti používat.

Podobný tvar, ale úplně jiný účel mají „hrabičky“ nebo „drápy“. Tyto sloužili k drásání kůže vyslýchaného a jejich větší varianta pak k trhání svalů, ale to se častěji dělo různými kleštěmi a háky.

Jedna z mých propriet bylo obyčejné lano. To mělo ve středověku několik způsobů využití: jak při exekuci samotné, tak při její přípravě a mučení. Na oprátce skončil život nejednoho zločince, ale před tím byl spoután a možná i mučen. Lanem se mučilo různě. Ať to bylo zavěšení za ruce, nebo hlavou dolů, nebo jen prosté spoutání rukou namočeným lanem a podobně. Takže provaz provázel katy a zločince po celou dobu kdy se ti dva spolu potkávali.

O mučení jako takovém, by se dalo psát a vyprávět ještě dlouho, ale na světě jsou krásnější věci. Pokud se někomu tohle vyprávění líbilo a chtěl by tyhle „věci“ vidět na vlastní oči, může se zajet podívat do Velkého Meziříčí na katovnu, kde právě místní divadelní a šermířský spolek Tas má svoje sídlo. Je to ve staré katovně z počátku 18. století, kterou už tři roky renovují a udržují a kde dělají různá vystoupení a semináře. Jednou z příležitostí, kdy tohle všechno je vidět a něco se dozvědět, by pro čtenáře mohl být zrovna příští den otevřených dveří, který se bude konat ve čtvrtek odpoledne 17. ledna 2019. A to je ve zkratce více méně vše. A mottem nebo vzkazem tohoto všeho by mohlo být snad jen to, že historie je důležitá pro budoucnost a proto na ni nesmíme zapomínat, ale to už přede mnou řekl určitě někdo jiný...

Honzu vyzpovídala paní vychovatelka Iva Mlaskačová

